

„თეატრი და სხვადასხვის“ რედაქცია მოთავსებულია ქართულ თეატრის კანტორაში. სარედაქციო საქმეებზე მოლაპარაკება—დილით 9—2 ს., საღამოთი 6—8 ს. აქვე მიიღება ხელის მოწერა.

წლიურად 5 მ., წლის ბოლომდე 4 მ., მაისიდან 3 მ. 20 კ. მისამართი: Тифлисъ. Грузинскій Театръ, ред. „Театри да Цховრება“ იოსიფუ იმედაშვილი. ტელეფონი № 7-95.

№ 12.—1914.

ფასი 10 კ.

კვირა, 25 მაისი.

პეტრე უშიაკოშვილი
 რედაქციიდან 10 წლის
 შესრულების გამო

მომღერალი ივ. საჩავიშვილი
 ამ ზაფხულს (1 მაისიდან 1 ენკენის-
 თევზმდე) მიწვეულია „ახალ კლუბში“
 სიმფონიურ კონცერტებზე.

დესპინე ივანიძე
 გარდაიცვალა 20 მაისს ქუ-
 თაისში.

1) ყრილობისათვის მოვემზად- ნეთ, შეთაური	1
2) ხელოვნების ახალი ტაძარი ოზურგეთში	2
3) არა, მარტო არ ვარ! (ფსი- ხოლ. ეტიუდი). დავ. კი- ფასანიძის	2
4) დესპინე ივანიძე, შ. დ-ნის	3
5) ლია კარი, შაფვა დადიანის	3
6) კ. მესხის ხსოვნას, ლექსი მთის ნაფის	4
7) როდის იქნება?? ვ. ჯანაშია	4
8) ქართული თეატრის მოკლე ისტორია, ივ. გამარტაძის	5
9) ქართველი მსახიობის თან- დათან გაპროფესიონალება ი. გედეგანიშვილის	6
10) დრამატული საზოგადოება და მისი გამეგობანი, სკაია- შენის	7
11) ვერსად, ვერას დროს! ლექსი, გ. ტაბიძის	8
12) ნოე ჟორდანიას ავადმყოფო- ბის ვამო ი-ის	8
13) განთიადზე, ლექსი ილა. რუხაძის	9
14) მუსიკა და ქართველი მემუ- სიკენი, ი. შანადაძის	10
15) სხალხო თეატრის მნიშვნე- ლობა, ჯ. ცაგარდის	11
16) ჭიათურის სცენის აღორძი- ნება, ს. გლახაშვილის	13
17) შებოქილ მსახიობზე, გლახა სხანაძის	14
18) წვრილი ამბები	16

სვიმონ ლეონიძე

(კ. ყიფიანი „სამშობლო“-ში)

თბილისის ქართ. დრამ. დასის მსახიობთა ამხანაგობა ვალ. გუნიას თაოსნობით

26 მაისიდან წარმოდგენებს გამართავს:

გორს, ყვირილას, ჭიათურას, ქუთაისს, ხონს, სამტრედიას, სენაკს, ფოთს, ბათონს, ოზურ-
გეთს, ლანჩხუთსა და შორაპანში.

დახი: ქ-ნი ტასო აბაშიძე, მ. მდივანი, ნ. ჯავახიშვილი; ბ-ნი: ი. ბარველი, ვ. გუნია,
დ. მგალობლიშვილი, ი. მამფორია, სარაული, პ. ფრანგიშვილი, ყალაბეგაშვილი, ვ. შალიკაშვი-
ლი, ვ. ურუშაძე.

რეპერტუარი: „დედოფალი ქეთევან წამებული“, „მუშის პატიოსნება“, „ოჯახის გაუბედურება“.

პიესებს დასდგამს რეჟისორი ვ. შალიკაშვილი. სუფლიორი ბ. ბეგლარიძე. დასის წარმომადგე-
ნელი ვ. ურუშაძე.

№ 12

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. საზ. კანტორაში და იოსებ იმედაშვილთან (სოროპანი“-ს სტამბაში). მისამართი: **თიფლისი, რედ. „Театри და Цховრება“ იოს. იმედაშვილი.**

ხელ-მოუწერილი წერილები არ დაიბეჭდება. — ხელთნაწერები საქართვებსამებრ შესწორდება. — რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება შუადღის 10—2 ს. და საღ. 6—7 ს. ტელეფონი № 15-41.

№ 12

კ ვ ი რ ა, 25 მ ა ი ს ი

1914 წ.

25 მ ა ი ს ი

ყრილობისათვის მოვემზადნეთ.

ასოცი წლის წინადასაქართველოს სამეფოს კარზე პირველად აისადა ქართულ სახიობის ფარდა, მაგრამ აღა-მაჰმად ხანის რისხვამ იგი კარგახნობით ჩამოათარა და მით ქართველთა ეროვნულ-კულტურული წინსვლაც შეაფერხა; სამოცდა ოთხის წლის წინად ხელახლად გაიღმა ქართულ სცენის მელპომენამ, ამივე დღიდან დაიბადა ეროვნული დრამა; ოცდა ოთხმეტის წლის წინად საძირკველი ჩაეყარა მუდმივ ქართ. სცენას, ხოლო 8 ივნისს თბილისში პირისპირ შევხვდებიან სრულიად საქართველოს სცენის მოღვაწენი, ურთიერთს გაუზიარებენ გულის ნადებს და მომავლისთვის შეთანხმებით სამოქმედოთ დაირაზმებიან.

ეს დღე ჩვენის თეატრის ცხოვრებაში ისტორიულ დღედ უნდა ჩაირიცხოს, ისეთ დღედ, როგორიც იყო 1790 წ., 1850 წ. 2 იანვარი, 1879 წ. 5 სექტემბერი, ხოლო უფრო მრავალმნიშვნელოვანი, ბევრი სიკეთის აღმოქმედი...

აქამომდე თუ ქართულ სცენის მოღვაწენი ერთი მეორისაგან დამოუკიდებლად, ხშირად უწყსრიგოდ, პირად შეხედულება — რწმენით მოქმედებდნენ, ახლა საერთო გეგმა უნდა შეიმუშაონ, როგორც ხელოვნურის, აგრეთვე იდეურის მხრით სრული...

ისტორიულმა ჩარხის ტრიალმა ჩვენს ერთი განსაკუთრებულ პირობებში ჩააყენა, — ფრთა შეაკეცია ერის სულიერი მისწრაფებათა ბუნებრივ გზით განმაჯივარებელ დაწესებულება — საშუალებათ — სკოლას, ეკლესიას, ოჯახს, ენას და სხ. დღეს-დღეობით ყველა ამათ მაკვირობას გვიწევს ჩვენი სამშობლო სცენა და სწორედ

ეს არ უნდა დაივიწყონ სრულიად საქართველოს სცენის მოღვაწეთ...

სწავლა-განათლებით და საზოგადოებრივ თვითცნობიერებით ჩამორჩენილ ჩვენს ქვეყანას სცენა უნდა გაუძღვეს წინ; სცენამ უნდა შეიტანოს ხალხში სინათლის სხივი, ეროვნული იდელები აღძრას, საერთაშორისო, უმაღლესი იდეები გაუღვიოს, აღამიანად წოდებული არსება კაცად აქციოს... სცენამ უნდა აღზარდოს ქეშმარიტი მოქალაქე, ზნეობრივ-გონებრივად და საზოგადოებრივი შემეცნებით სრულქმნილი...

დღემდე ყოველივე ამას ჩვენი სცენის ზოგიერთი მუშაკნი შეგნებით თუ შეუგნებლად ბინდ-ბუნდათ ჰგრობოდნენ და ხშირად სცენიდან ცხოვრებაში თანმიყოლებით ვერ ავრცელებდნენ, დღეს ეს უკვე საერთო სახელმძღვანელო კანონად, მოქმედების დედა-აზრად უნდა დაიდვას...

ამ ყრილობამ უნდა ჩაჰყაროს ჩვენის კულტურული აღორძინების მკვიდრი საძირკველი და ქართული თეატრის ცხოვრებაში ახალი ხანა შექმნას... ყველამ ერთისთვის და ერთმა ყველასთვის ხელი-ხელს უნდა მივსცეთ და ჩვენის პაჰარა, მრავალტანჯულ, მაგრამ ლამაზ და სიკოცხლის მწყურვალ სამშობლოს ყოველ კუთხეში ხელოვნების წმიდა ტაძარი აღვაგოთ...

ამ ყრილობას ბევრი სადღესო საქირბოროტო საკითხი აქვს განსახილველი: სცენის მუშაკთა საუბოიერთო დამხმარე სამოკა კასა, მოხუც მსახიობთა თავშესაფარი, თვით განვიტარების კურსები, დრამ. სკოლა და სხ., ყველას აქ არ ჩამოვლით, — ეს ქართული სცენის ყოველ გულშემატკივარს ცოტად თუ ბევრად

გათვალისწინებული აქვს, ჩვენ მხოლოდ მოვეუწყობდით უკვე გასოქმელებულ გვერდის თანახმად მოეშაბდნენ და ყოველ საკითხს შესაფერი პასუხი გასცენ.

დაე, ერთხელ მაინც უარვჭყოთ ჩვენებური მტონარეობა, ქართველური გულგრილობა საზოგადო საქმეთადმი და 8 ივნისი—სტენას მოდგაწათა ზირველი ყრბობის დღე—დიდ მნიშვნელოვან დღედ გადავაქციოთ...

სულით და გულით ვულოცავთ ჩვენს სამშობლო სტენას და მის უანგრო მუშაკთ ამ ისტორიულ დღეს: ვუსურვებთ მათი საქმიანობა მრავალნაყოფიერი შექმნილიყოს თვის სასახლოდ და ჩვენის ქვეყნის საკეთილდღეოდ...

ხელოვნების ახალი ტაძარი ოზურგეთში.

ახალი ხანა იწყება ოზურგეთის მკვიდრთა სათეატრო ცხოვრებაში... ხუთშაბათს, 29 მაისს, აკურთხებენ ოზურგეთში გერმანე იოსებისძე გოგიტიძის თაოსნობით და ნოტარიუსის გრიგოლ ჩიჩუას და ნესტორ აბაშიძის დახმარებით გადაკეთებულ აშენებულ თეატრს. თეატრი ქვის შენობას წარმოადგენს, სტენას 15 არშინი სიგრძე აქვს, 10—სიგანე, სიმაღლე—7 არშ., დარბაზი 300 კაცს იტევს. ჯერ მხოლოდ პარტერია, 20 რიგად დაყოფილი; აქვს საკუთარი საელექტრონო სადგური, დეკორაციები (ქართულ თეატრის მხატვრის ნაღებაშვილისგან დახატული) და სხ. მოწყობილება, დაჯდა 14000 მან.

და ყოველივე ეს შესძლო ერთმა კაცმა—გოგიტიძემ თავგამოდებულ ამხანაგთა—ჩიჩუას და აბაშიძის—დახმარებით. გოგიტიძისა, მის ამხანაგთა და სხვათა მეცადინეობა ამით არა თავდება: აქვე არსდებდა დრამ. საზოგადოება, რომლის წესდებაც უკვე წარდგენილია დასამტკიცებლად. ოზურგეთი მოზრდილი ქალაქია, ხალხიც წყურვილით ეტანება წარმოდგენებს და სწორედ ესაა მიზეზი, რომ ხალხის სულიერი წყურვილის დასაკმაყოფილებლად შესაფერი ტაძარიც აშენდა...

მაგრამ მარტო შენობა არა კმარა,—საჭიროა შესაფერი დასი, თუნდა სტენის მოყვარეთა, და შესაფერივე რეპერტუარი, რომ ერთის მხრით ხელოვნების მოთხოვნილება

უტყუვრად შეისრულონ და მეორეს მხრით ხალხს ქეშმარიტი საზრდო მისცენ...

იმედია, ამ თეატრის თაოსნები და მოწინავე პირნი, ინტელიგენცია და ხალხი, სიფხიზლით გაუძღვება ნაკისრ საქმეს და თვის კულტურულ წინსვლას მით ხელს შეუწყობს...

ამ აზრით ოზურგეთელებს ვულოცავთ ამ ბედნიერ დღეს...

არბ, მარტო არ ვარ!

(ფსიხოლოგიური ეტიუდი)

გაზაფხულია. ცა განუწყვეტლივ სტირის... მარტო ვიყავი... მივედი მეგობართან, და სულმა ექვების ღრუბლები გადაყარა... გამოვეთხოვე... დილის ხუთი საათია. ჩემის მტეი ქუჩაში არავინ არის. ოხ, ნუ თუ მარტო ვარ ისევე? არა, ჩემთან ერთად გაზაფხულის გრილი წვიმაა, რომელიც არ იშურებს თავის ალერსს, მაგრად მესხვევა, სინარულისაგან მიცრემლებს ლოყებს და მიმღერს ტუბილად, თუმც ერთსა და იმავე სიმღერას.

არა, მარტო არ ვარ!

ნელ-ნელა მივდივარ სახლისკენ... ნუ თუ არ გავიგებ უცხო ხმას საკუთარ ფეხის რაკუნის და მოზაზებრებელ წვიმის სიმღერის გარდა? არა, მესმის, მესმის კიდევ! ყოიან სინათლის გზირნი, ჰგალობს მფრინველთა მწყობრი გუნდი, და ეს გალობა—მათი უმანკო სულის დილის ლოცვაა.

არა, მარტო არ ვარ!

მივდივარ, სულ მივდივარ... მომზებრდა. რა შორს ყოფილა ჩემი სახლი! ან, იქნება, მარტო ვარ, და მითომ მჩვენება ესე?! არა, მე მომდევს თან ფეხ-და-ფეხ მეგობრის ფიქრი. ის ჩემთან არაა, მაგრამ ჩემზე ჰფიქრობს! ჰფიქრობს, როგორ ვმოგზაურობ; უკვირდება დროს და ანგარიშობს, როდის მივალ სახლში, რათა იმავე დროს, როდესაც მე, გამოეთხოვოს ექვებით საესე სიტხადეს და მიეცეს დამაშვიდებელ ძილს.

არა, არა, მარტო არ ვარ!

დავ. კილოსანიძე

† დუსანინე ივანიძე

† დ. ივანიძე

ქართველ სცენის მუშაკთ კიდეგ გამოაკლდა ერთი პატიოსანი და ერთგული მშრომელი წევრი.

დუსანინე ივანიძე იყო აღმსრულებელი მოხუც დრამატული როლებისა და ამ მხრივ ზოგჯერ ისე მაღლდებოდა მისი ნიჭი, რომ წარუბოცელ კვალს სტოვებდა

და მაყურებლის და მსმენელის გულსა და გრძობაში. საკმაო გავისხნოთ მის მიერ გაპიროვნებული კაიუს გრაცხუსი დედა კორნელია, რომ ჩვენი სიტყვა დასაბუთებული იყვეს.

დ. ივანიძე პირველად სცენაზე გამოიყვანა აწ განსვენებულმა კოტე მესხმა. ეს იყო 1891—1892 წლებში და მას აქეთია განსვენებული პირნათლად და გულ-მოადგინედ ემსახურებოდა სამშობლო სცენას, ხან ქუთაისსა და ხან თბილისში.

ის ჯერ არც ისე მოხუცებული ადამიანი იყო, მაგრამ ქართული სცენის მუშაკთა მწარე ხედვრამ—ხელ-მოკლევამ და სიღარიბემ—მაღლე გასტეხა და უდროოდ დაავადმყოფა. სამწუხაროდ დროზე ვერ იქმნა მიღებული შესაფერი ზომები და აი უკვე სამუდამოდ შეწყდა იმ გულის ძეგრა, რომელიც საზოგადო საქმის სიყვარულით იყო გამთბარი.

განისვენე მშვიდათ, კეთილო, უწყინარო და სასარგებლო მუშაკო. **შ. დ-ნი**

ლიაკარი

გულის, გულის!

ესეც...

დღეს უკვე ორმოცი წლის გავხდი. ოთხი ათეული!

არ არის ხუმრობა ჩვენს დროში და ჩემისთანა კაცისათვის.

ეს უკვე ნახევარზე მეტი ხანაა ჩვენი ცხოვრებისა.—ჩემის ცხოვრებისა.

ჯერ თვითონ დანტეკ ოცდაათი წლის ხნოვანებას სიკოცხლის ნახევარს ეძახის.

ოცდაათის იყო მისი საარაკო ჯოჯოხეთი რომ შეთხზა:

„ცხოვრების ნახევარი გზა რომ განვლიე, ნშირსა და დაბურულს ტყეში მოვხვდიო“.

აი პირველი პუკარი მისი პოემისა.

ჩვენი დროში ოცდახუთი წელიწადი-კი შეიძლება ნახევრად ჩავთვალოთ.

მე კი ორმოცი შემიძრულდა.

და ამ დღით რომ წამოვდექე... თითქო ევას მოადგმის ვიყვე... მაშინვე სარკეს მივმართე. არაფერი.

ისეთი ვარ, როგორც გუშინ... როგორც ამას წინათ, ავერ ახლამდი.

ყოველთვის მაკვირვებდა ერთი რამ:

როგორ არ მიწახავს პატარძალი ჯვარის წერის, ქორწინების მეორე დღეს...

თითქო უშველებელი ცხოვრების საიღუმლო მხარე მის თვალის წინ მცხუნვარე მზის სხივებით განათდა, გადიწმინდა უტოლინრობის ნისლით მობურვილი არე-მარე.

მაინც არაფერი.

უფრო ხშირად სახე-პირს და სხეულს ნაკეთიერებას არა ეტყობა-რა.

მეც ესე ვიყავ ამ დღით.

ოთხი ათეული ზურგსა მკიდა... ჰო, ამდენი ჭირი, ამდენი ღზინი...

საჩემო, სამისო, საზოგადო.

მაინც მოძრაობს გული, ეს დაუდგრომელი მუშაკი, მაინც თბება სხეული სისხლით.

არ მენატრება, რომ ვიყო უფრო ახალგაზდა.

არც მეტი სიბერე მსურს. ესეც მართალია.

ჰმ—გინახავთ ჩემისთანა კმაყოფილი კაცი?! კმა...ყოფილი.

ღიად, მე ვცემა-რობ მას, რაცა მაქვს, თორემ ისე, — „რა მოჰკლავს... წყურვილსა? ვინ შეაკვეცს ფრთას... სურვილსა“...

უმათავრესი სურვილი:

ჩვენი ხელოვნების აყვავება!

ჩვენ, ქართველებს, გვითქვამს შეიძლება,

მაგრამ უსათუოდ გვაქვს თავისი სათქმელი კაცობრიობაში.

ეს ღრმად მწამს.

ეს... მაცოცხლებს.

და ნუ გვეშინია, რომ ამდენი პოეტია საქართველოში, რომ გაგვიჩნდნენ მოცეკვავნიც... ჩვენს სამხრეთულ ბუნებას შესდგამს პოეზია.

და თუ ამაში მართლა კიდე უფრო წინ წავალთ, თუ, ვთქვათ, კაცობრიობას მომავალში შეეძღვნით ხელოვნების ყოველ დარგში გმირებს და რჩეულებს...

თუ იტალიელობას გავუწევთ კაცთა ნათესავის ღიდ ოჯახსა...

ჩვენც სხვა ნუ გვინდა.

ფრანგმა „ცას კრას კამარა“, მეცნიერების და ტეხნიკის მწვერვალს მოველოს თავზე, ხოლო ამ ქვეყნად ისევ იყვებს „პირველი დარდიმანდი“, ინგლისელმა შექმნას საუკეთესო საზოგადოებრივი წეს-წყობილება... დეე, ილოცოს რუსმა, გერმანელმა იანგარიშოს...

ჩვენც კიდე, თუ ეს ნიშნობლივი ჩვენი თვისებაა, ვიყოთ რომანტიკოსები, პოეზიის ხალხი... ვიყვეთ ბავშვები ამდენ ქვეიანებ შორის.

ჩვენ შევიტანთ სიცოცხლეს და სიხარულს დიდთა ცხოვრებაში... უმანკობას და სულის სიფაქიზეს.

იაროს ცხოვრებამ თავის გაკვალულ გზაზე. ერთხელ აკაკიმ მიბრძანა:

— ყველამ თავისი საქვე გააკეთოს. მაშინ ავლორძინდებით: იმღეროს სარაჯიშვილმა, იეჭიმოს გომართელმა, სწეროს წერეთელმა და შენც—იმუშავე სკენისათვისო!

— ყველამ თავისი გააკეთოს!

ბრძნული სიტყვებია.

და თუ ჩვენში პოეზიის, ხელოვნებას მეტი მუშაჲი ეყოლება...

დეე, იყოს ეგრე ეს ნუ შეგვაშინებს. ამითი არ დავიღუბებით.

— ბავშვს ფრთოსანი ანგელოზები მფარველობენ.

ესე აქვს წარმოდგენილი საუკეთესო მხატვრებს, საუკეთესო მწერლებს.

თვით ხალხს, მის წმინდა და უმანკო გულს.

კიდე ბევრი რამ მეტქმის ამ ორმოცზე, მაგრამ კარგად ვარჩევ ჩემს მტერ-მოყვარე სკებტიკებს... თავს იქნევენ:

— ორმოცი წლის შესრულდა და კიდე ვერ მოკვივანებულაო!

აბა რალათ ვაწყენინო ამ საპატიო ადამიანებს და... ვჩუმდები.

მეცნიერების

ქ. მესხის ხსენება

ნეტავი ხეხილს დრო არ ამხოზდეს, მარად ვსტკებოდეთ მისი ხილითა! ნეტავი ყველას სულს არ ამხოზდეს სიკვდილი, ბასრი ცელ-მახელითა!.. ნეტავი... მაგრამ არვის იბრალდეს ის უგრძობელი, ცივი, ოხერი. და ერთი ვარდი კიდე დააქნო, კიდე ატირდა, კიდე ოხ! ერი... ატირდა, როგორც ნაძვი ტყის პირად, შვილის კუბოს წინ დედა-შშობელი! და ერის კენესამ მეც ამაკენესა, თუმც ცრემლი არ მდის შეუშრობელი.

მთის ნიავი

როდის იქნება??...

როდის იქნება—ადამიანს თავისი „მე“ ლოზუნგად არ ჰქონდეს დასახული??

როდის იქნება — ვაჟკაცი ღირსეული, ხა-ხისთვის მოჭირნახული, ეკლის გვირგვინის მოლოდინში, — სიმართლის მაძიებელი, — დაფნის გვირგვინით შემოკობილი??

როდის არ იქნება, ერთის მხრით უზომო ზეიმი, გაუმადლოზა, ხტუნაობა, სიცილ-ხარხარი, — მეორეს მხრით: სიმშლი, ტირილი, კენესა, მოთქმა-ვაება?!

როდის არ იქნება— ერთის ზედნიერება მეორეს უბედურებაზე აგებული??

როდის იქნება, ქალი-დედა—თვის წმინდა მოვალეობის აღმსრულებელი, შინ სვეტაკი-პატოსანა, ღირსეულ შვილის აღმზდელი, — ქმარი—გარედ მებრძოლი, ადამიანის სახელის მატარებელი??

როდის იქნება, როდის???

ვახ. აღანი

ლმ. უიფიანი

გ. ერისთავი

ივ. კერებელიძე

ქართული თეატრის მოკლე ისტორია

მეთვრამეტე საუკუნე ერთი შავნელი ხანა ჩვენს ისტორიაში, მაგრამ ქართველი საზოგადოების მოწინავე ნაწილი მაინც არ იტყუნა და გულს და წინსვლელობისაკენ მიისწრაფოდა.

ამდროს ევროპაში თეატრს დიდი გავლენა ჰქონდა და ჩვენშიც დაიბადა სურვილი საკუთარი ეროვნული თეატრის შექმნისა. ამას მშობობს უცხო დრამატურგების ის თარგმანები, რომლებიც მეთვრამეტე საუკუნეს ეკუთვნის...

ჩვენი ცხოვრების ჩარხი ისტორიამ სხვა-ნაირად შეატრიალა. უცხო მთავრობის შემოსვლას ჩვენში ჯერ ვადაქარბებული იმედები მოჰყვა, შემდეგ სასოწარკვეთილება, აჯანყება, ამბოხება... ასეთ პირობებში თეატრი ვიღაც გაახსენებოდა.

ორმოცდაათ წლებში თეატრის დაარსების სურვილმა ხელახლა იჩინა თავი. ამ გარემოების განსაკუთრებით შეუწყო ხელი გიორგი ერისთავის კომედიებმა, რომელთა ხელთნაწერები ჩვენს საზოგადოებაში ვრცელდებოდა.

გიორგი ერისთავის მიზანი თეატრის დაარსება და ქართული წარმოდგენების მართვა იყო, მაგრამ ამ მიზნის განსახორციელებლად მარტო ძლიერი სურვილი არა კმაროდა. ახალი საქმე დიდ შრომასა და საკმაო ხარჯს მოითხოვს. შრომის უნარი გიორგი ერისთავს მოქარბებული ჰქონდა, მაგრამ თეატრისათვის საკირო ხარჯის გამოღება მას არ შეეძლო.

ამდროს საქართველოში მეფისმოადგილედ დანიშნა ვარანცოვი.

ვარანცოვმა მოიწადინა ქართულ-რუსული წარმოდგენების გამართვა და მიწის განსახორციელებლად, მოიწვია გიორგი ერისთავი.

მცირე მოლაპარაკების შემდეგ ვარანცოვმა აღუთქვა გიორგი ერისთავს ყოველგვარი დახმარება და ხარჯის გასტუმრება, თუკი ის წარმოდგენების მართვის მოაწყობდა.

ეს ამბავი რომ ჩაეწვთა კურბში ჩვენი წარჩინებული წოდების ერთ ნაწილს, მთელი წითქმა-მოთქმა შეიქნა: თეატრი გარყენილებას შემოიტანს, „მეძავე-კურობა“-ს გააჩენს და სხვადასხვა.

ნათქვამია, ღმერთი თუ ჩემი მწყალობელია, ეშმაკი რას დამაკლბსო.

ვარანცოვი ყოველგვარ დახმარებას უწყევდა გიორგი ერისთავს და ბნელი ძალების ამიტომ მას აღარ ეშინოდა, შეეგროვა სცენის მოყვარეები, შეასწავლა მათ თავისი „გაყრა“ და გამართა პირველი ქართული წარმოდგენა ორ იანვარს 1850 წ. პირველი გიმნაზიის დარბაზში.

აი ის პირები, რომლებმაც მონაწილეობა მიიღეს პირველ ქართულ წარმოდგენაში: ილ. ორბელიანი, ოქ. ერისთავი, დ. ი. ვიფიანი, ანდრეევსკისა, კნ. ა. ორბელიანისა, გ. ერისთავი, კნ. ქ. ორბელიანისა, გ. შანშიაშვილი, ა. ერისთავი, ნ. ერისთავი, გრ. ერისთავი, კნ. მ. ერისთავისა და მ. ქილაშვილი.

წარმოდგენას დიდძალი ხალხი დაესწრა. პირველმა წარმოდგენამ ვარანცოვზე კარგი შთაბეჭდილება მოახდინა და ოთხასი თუმანი აღუთქვა გიორგი ერისთავს ყოველწლიურად ქართული წარმოდგენების გასამართავად.

გიორგი ერისთავი მხნედ შეუღდა საქმეს და მისში გამართა მეორე წარმოდგენა. ითამაშეს მისივე კომედია დევა.

მალე გიორგი ერისთავმა შეადგინა მუდმივი დასი და სისტემატიურად დაიწყო წარმოდგენების მართვა. რადგანაც დასს ოთხასი თუმანი არა ჰყოფნიდა, ვარანცოვმა ასი თუმანი კიდევ მოუშავა და ამგვარად ქართული წარმოდგენების საქმე კარვად მიდიოდა 1855 წლამდე. როდესაც ვარანცოვი საქართველოდან გადიკანის, მისმა მოადგილემ ქართულ თეატრს სუბსიდია მოუშავა, წარმოდგენების ხარჯი შემოსავალმა ვეღარ დაჰფარა, გიორგი ერისთავი დავალიანდა და იძულებული გახდა, თვისი საყვარელი საქმისათვის თავი დაენებე-

ბია. წარმოდგენებს დროდადრო მართავდა ივ. კერესელიძე, ა. როინაშვილი, დ. ყიფიანი, ნ. ავალიშვილი და ან. ფურცელაძე.

წარმოდგენები უმთავრესად კერძო ოჯახებში იმართებოდა.

დღმ. ყიფიანის, ილ. ქავჭავაძის, ნ. ნიკოლაძის, გ. თუმანიშვილის და სხვ. მეთაურობით დაარსდა დრამატული საზოგადოება თავისი გამგეობითა და მუდმივი დასით და 1879 წ. 5 ენკენისთვის მუდმივმა დასმა გაპარტა ქართული წარმოდგენა. ითამაშეს კნ. ბარბარე ჯორჯაძის კომედია „რას ვეძებდი და რა ვპოვე“. მას დღეს აქედ ქართული სცენა მტკიცე ნიადაგზე დადგა და თუმცა რყევით, მაგრამ შეუჩერებლად მიდიოდა წინ და დღესაც მარღის.

მუდმივი დასის დარსებისათანავე ჩვენს სცენას გამოუჩნდნ ისეთი ნიჭიერი მთამაშენი, როგორც მართამ საფაროვ-აბაშიძისა, ნატალია გაბუნია-ცაგარლისა, ვასო აბაშიძე და კოტე ყიფიანი. მათ მალე გვერდში ამოუდგნენ ლადო მესხიშვილი, ვალერიან გუნია, აწ განსვენებული კოტე მესხი და ნინო ჩხეიძე.

ამ პირველხარისხოვანი მსახიობებისა და სხვათა ერთგულმა მუშაობამ და დაულაღვმა შრომამ მტკიცე საძირკველი ჩაუყარეს ჩვენს თეატრს ქართველი ხალხის გულში. დღეს ქართული წარმოდგენები სოფლებშიაც ხშირად იმართება და ამგვარად ქართული თეატრი მთელი ერის საყვარელ ტაძრად გახდა.

ივ. კერესელიძე

ქართველი მსახიობის თან-

დათან გაბროფესიონალეზა

ყველამ კარგად უწყის, რომ უმთავრესი მოთხოვნილება დღეს სასცენო ხელოვნებაში არის ანსამბლი,—ე. ი. სცენიდან მთლიანი სურათის გადმოცემა. განვლო იმ დრომ, როდესაც უმთავრესი ყურადღება მიქცეული იყო უმთავრეს გმირის განსახიერებაში. მაყურებელი კმაყოფილდებოდა მხოლოდ უმთავრესი გმირის თამაშით, იგი ნაკლებ ყურადღებას აქცევდა დანარჩენ მოქმედ პირებს. დრამატუ-

ლი ხელოვნება, დრამატურგებიც სწორედ ამ თვალსაზრისით ხელომდგანელობდნ. აიღეთ ძველი პიესები, გინდ კლასიკური და დარწმუნდებით ამაში. ადვილი ასახსნელიცაა. ხელოვნება, მისი მიმართულებ, ამა თუ იმ დროში ეთანხმება, უკეთ რომ ვსთქვათ, შედეგია საზოგადოებრივ განწყობილება—აზროვნებისა... თუ სოფოკლეს, ევრიპიდეს და ძველს ბერძნულს ტრაგედიაში—უმთავრესი პირი, რომლის ირგვლივ ბრუნავდა ყოველისფერი—იყო ევრედწოდებული ბედის-წერა, — თუ შექსპირის ტრადედიაში—უმთავრესი გმირი იყო ძალით და უფლებით აღჭურვილი კლასის წარმომადგენელი, მისი ვნებათა და სულსკვეთების მხატვრულად გადმოცემა—ყველა ეს მიტომ, რომ თვით საზოგადოებრივი წესწყობილება საზოგადოებრივი ფსიხოლოგია და შეხედულება, სწორედ ამგვარსავე ნიადაგზედ იყო აშენებული, არისტოკრატიული პრინციპი—კერძო პიროვნების, როგორც მფლობელი კლასის წარმომადგენელი გეგმონია. მხოლოდ იგი იყო მნიშვნელოვანი, მხოლოდ იგი იყო საყურადღებო საზოგადოებისათვის, ავტორისათვის, მსახიობისათვის... დანარჩენნი მხოლოდ საჭირო ფონს, საჭირო დეკორაციას წარმოადგენდნ... მაგრამ შეიცვალა, შეირყა საზოგადოებრივ ძალთა განწყობილება. საზოგადო ასპარეზე გამოვიდა ახალი ძალა—დემოსი; წარმოიშვა დემოკრატიზმის პრინციპი.— ამას თან მოჰყვა საზოგადო განვითარება, შეგნება-დღევანდელი მაყურებელი უფრო კრიტიკულის თვლით უყურებს სცენას, მისი ესტეთიური გემოვნება განვითარდა—იგი მოითხოვს მთლიანს სურათს... ცხოვრება საშინელის სისწრაფით მიმდინარეობს. ელექტრონთან და პავროპლანთან ერთად თანამედროვე ადამიანის სულიერი ცხოვრებაც ჩქარის ნაბიჯით მიზრბის.

ი. ქავჭავაძე

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

ქართულ დრამ. სამ. პირველი გამეგობის

თავმჯდომარე

თავმჯდ. ამხანაგი

ო. კიკვიძე

ა. ვრეთელი

ხაზინადარი

გიორგი თუშანიშვილი

დრამატული სამოყადოება და მისი გამეგობანი

წელს ივნისის 22 შესრულება სწორედ 34 წელიწადი, რაც უმაღლეს მთავრობისგან ნებადართულ და დამტკიცებულ იქნა „ქართული დრამატული საზოგადოების“ წყადვას.

ამ წესდების ძალით დრამატული საზოგადოება მხედ შეზამს ჯერ მეთხუ ათეული წელიწადი და შედეგი და ნყოფი ამ მუშაობის დიდად სახატო და თვალსაჩინო ჩვენის ქვეყნის და ერის კულტურულ ცხოვრებაში.

რა თქმა უნდა, ეოველ „საზოგადოების“ არსებობის უნარს და ძალას წარმატდენს უწინარეს ეოფლის მისი მმართველი ორგანო ახუ გამგეობა.

ქართული დრამატული საზოგადოების გამგეობას ამ ხნის განმავლობაში მრავალგზით გამოცდილთა თავის შემადგენლობით და ელერიით, მგერამ მთავარი აზრი და იდეა ეოველთვის ეკვლას

ერთი და იგივე ჰქონიათ—დაუღალავი და უნკარო სამსხური ქართული დრამატული ხელოვნების საკუთილდელოდ.

თუ რადენად აფსებდა ქართველობა და რადიდ მნიშვნელობას ჯეოთენბდა იგი თეატრს და მისი ბედიბდის გამგებლებს, იქიდანს სხანს, რომ შირეულ გამგეობაში არჩეულ იუენენ თავმჯდომარედ აწ ნეტარ სსენებული დიდებულო ილია ჭავჭავაძე, მის ამხანგად სახელოვანი აკავი წერეთელი და წერეუბად: რთიელ ერისთავი, გიორგი თუშანიშვილი, ნიკოლოზ ქანანაშვილი, მისიელ და კონსტანტინე უიფიანო.

შეუძლებლთა ითქვას, რომ ეოველი გამგეობა ამ მრავად წელთა განმავლობაში ეოფილიეო შესაფერი თავის მდალის დანიშნულების და მოწოდებისა, რადგანც, როგორც ეკვლამ უწეის, სშირად შირბებუი, დრო და მისი უეფერულობა ჯეეფერულებს ხოლმე როგორც საერთო საქმეს, ისე კერძო შირბად...

ზოგი გამგეობა ფხიანი და ნყოფიერი იეო, ზოგი სუსტი და უშობრთა.

ზოგი გამგეობა სრულებით ანკარიში არ უწედა წარსულს და ეოფილს და ისტორიის დასწეის თავის არჩეუბებს დიდადს დამბდა...

დიად იეო, ბეერი რამ იეო!

ეოველ შემთხვევაში არ შეიძლება არ აღინიშნოს ის ხსებუი დრამ. საზოგ. ცხოვრებაში, როცა მას სათავეში ედგენენ გიორ. და ვას. თუშანიშვილები, ვასილ სულხანიშვილი და ზეტრე ეიფიანი, ნიკ. ქართველიშვილი, გიორგი დეკანოზიშვილი, ალექსანდრე ჯაბადარი, ზართენ გოთუა და სხეებც.

ეგეტ-ეია, რომ ამ 34 წლის განმავლობაში ეოველთვის-ეი არ ედგა თეატრს ქართ. დრამ. საზოგ. გამგეობა. სშირად უსახრობის თუ უშეძლებლობის გამო ქართული თეატრის საქმეს აწარმოებდნენ კერძო ამხანგებანი, ზოგჯერ თვითონ მსახიობთაგან შემდგარი და უფრო სშირად-ეი ჩენი თეატრის კულმმატიკარი ჭკუეეუი და ინტელიგენტთა წრეები. მკერამ არც ერთს გამგეობას თეატრთან კამბირი არ ეავწეეკტია და სხეობრივ დამოკიდებულება ეოველთვის ჰქონია.

დიდს შემწეობას აძლევდა სხეობრივად და განსაკუთრებთ-ეი მსტერაილურად დიდიან დეფუნების დრამ. საზოგადოებას ქართული თავად-ახსურობა, რომელიც ჩეეულებრივ ეოველთვის მფარველობას უწედა სენში ეოველს კულტურულს დასაწეის.

დრამატულ საზოგადოების გამგეობამ სასო-
გადოდ განამტკიცა ქართველობაში შეღწეობა და
რეკლამარობა ქართლის წარმოდგენების, შექმნა
პროფესიონალური ჯგუფი მსახიობთა და ორგანი-
ლი თუ ხიანაკში დრამატული ლიტერატურა,
მოხუბვა ქართულს თეატრს განსაკუთრებული „თე-
ატრალური ზუბლიცა“, რომელიც დოქიდან უთეატ-
როდ ვერ იჯნოვრებს.

ველასათვის ცხადია, რომ ახლა თეატრი ჩვე-
ნის ერისთავის ერთგვარი ზუბლიცა მითხოვნი-
ლება, თეატრს დაეწაფა ვრცელი მსხს, ხალხი—
demos o.

ახლანდელი გამკობა, — რომელიც შესდგება.
ზე. იოს. თუმანიშვილის, ნიკ. ერისთავის, იოს.
ბარათაშვილის, შად. მიქელაძის, იოსებ გუგუშვი-
შვილის, შად. მესხიშვილის, ანზ. ჯაღიშვილისა
და დიმიტრისკან, — უმჯობესა არ უღალატებს
ქველს ნადას ტრადიციებს და მსხედ განაგრძობს
იმ სხვატო მუშაობას, რომელიც უქადის ჩვენს
ერს დაწინაურებს, ხოლო თვითველ გამგეობის
წევრს ამ ეპის სიუვარულს და მადლობას.

დეე, ჩურავის ნუ დაავიწყდება, რომ ჩვენი
თეატრი განსაკუთრებულ პირთაგანა და მიტომან
მისი ზრდა-განვითარებაც განსაკუთრებულ გზით უნ-
და მიმდინარეობდეს.

წახუდობას უმეტეს შემთხვევაში საქმე თუ
არ ვაუფუტება, არც აუკეთება!

საკია-მუნე

ვერსად, ვერსად დროს...

ვმოგზაურობდი... მე მინახავს მედნიე თოვლით
გადაფარული კავკასიის ამაეი მთები,
იმთ აღერსში მსურდა შენი გადავიწყება,
მაგრამ, ანდლილო, წუთითაც კი არ მავიწყდება!

თერვის გრგვინვას და ხმურობას მეეერს ვუცვლებდი
და შეეჯერე დარდაის ბილიკ-გორდები,
განმორებითა მსურდა შენი გადავიწყება,
მაგრამ შენს ანდლილს, სინდრხლეო, ვეღარ ვმორდები.

...და ვმოგზაურობა. კილით-კიდე, ზღვა და სხუელთზე
მიჭრის, მიტაცებს მწუხარებას ამაფ ფრთები,
მაგრამ ვერას დროს ვერ კოვიწყებ, და ისე ვიცი —
ვერსად, ვერსად დროსა, ვერც ერთი გზით ვეღარ შეგხედებ

ნოე ჟორდანიას ავადმყოფობის გამო *)

გაზეთებმა დამათქმნეს, არა სასია-
მოვნო ამბავი მოგვიტანეს: ნოე ჟორდანი,
რომელიც ამ ჟამად ევროპაშია, ავადა და
უსახსრობისა გამო გაეკრებაშიაო.

ვის არ გაუგონია **ნოე ჟორდანი**, ამ გა-
მოჩენილი პუბლიცისტის სახელი? ვის არ
წარმოუდგება მისი სამწერლო-საზოგადოებრი-
ვი გამაღებელი მუშაობა? განსაკუთრებით
ქართველმა დემოკრატამ იცის მისი ვინაობა
და არც დაივიწყდება: ევროპიდან ახალი აზ-
რების შემომტან-გამავრცელებელი, ნამდვილი
ხალხური პრესის შემქმნელი, განახლებული
„ეკლის“ სკლის ჩამდგმელი, ხალხის ერთი
პირველი წარმომადგენელთაგანი პირველ სა-
ხელმწიფო სათათბიროში, დასასრულ კავკასიის
არწივად წოდებული, ღღეს ავადა და, ჩვენდა
სამარცხვინოდ, იმოდენი სახსარიც არ მოეპო-
ება თავი განიკურნოს...

მე მახსოვს იგი 1910 წ. დასასრულსა,
თუ 1911 წ. დასაწყისს მეტეხის ციხეში, მრ-
ვალ შრომით სხეულბერივ დასუსტებული
(წიგნში ჩახვდავ კი ემკვლელობდა, ისე იყო
ტამბრებ-მოდუნებული), მაგრამ სულიერად
ძლიერი, მარად ცხოვრების განახლების მომ-
ღერალი... მაშინაც ესურვებოდა თავის მოვლა
— პატრონობა, მაგრამ ცხოვრების უკუღმართი
პირობანი ამის ნებას არ აძლევდენ... დღეს-კი
მძიმე ავადმყოფი შექმნილა...

იგი ჯერ კიდევ რწმენა-მისწრაფებით ახალ-
გაზდა, ბევრი სარგებლობის მოტანა შეუძ-
ლიან ხალხისათვის, მაგრამ ესეც რომ არ იყოს,
მარტო მისი განვლილი ნაღვენი ვილა სდებს
ყოველ ქართველს, განსაკუთრებით მშობრომელ-
თა კერას, ახლავე იბრუნოს-რამ, თორემ თუ
ქართველ ჟურნალისტთა საზოგადოების დარ-
სებას ველოდეთ, ანუ გაზეთის ავენტებზე
დარჩენილ ფულების შემოტანას, როგორც
ზოგიერთები სწერენ, — ბევრი კოკა წყალი
ჩივილის და მერე გვიანა იქნება...

ჩვენის მხრით ვუსურვებთ საყვარელ მწე-
რალს ჩქარა განკურნებულიყოს და მალე დაპბ-
რუნებოდეს თავის საყვარელ საქმეს — მწერლო-
ბას...
ი-ი

*) სურათი იხ. გასული კვირის ნომერში. ეს წე-
რილიც მაშინვე უნდა დაბეჭდილიყო, მაგრამ კ. მესხის
მოულოდნელი გარდაცვალების გამო, როგორც სხვა
მასალა, ესეც გადაიღო.
რედ.

ქართული თეატრის მოღვაწენი

გ. მანაბული

ნ. ავალიშვილი

ა. არონაშვილი

ან. ფურცელაძე

ბ. გოგოლაძის

დ. ერისთავი

ა. ცაგარელი

გ. სულხანიშვილი

გ ა ნ თ ი ა დ მ ე

ქრება ღამე, შავი ღამე
 ეტანება ბნელ ორწოხებს.
 ცისკიდურს კი გარიერაჲი
 ჩირაღდანსა უგუზგუზებს.
 ვარდისფერად შეღებილი
 ეთერი ცის არხვეს ტალღებს,
 ნაზ შუქს აფეთქს დედა-მიწას,
 თან უღიმის, ახალისებს.
 ნისლს დაუსხლტა მთის ნიაჲი,
 გატრეცილ ველს ჩაუმღერა...

და მომესმა ყოველ მზრიდან
 სანეტარო წყნარი ძგერა.
 და ვიგრძენი, რომ ეს იყო
 კვლავ ამღვარი ბრძოლის სული...
 და ჰა უკვე დაჰქრის ველად,
 ველად დაჰქრის ბრძოლის სული...
 ქრება ღამე, შავი ღამე
 ეტანება ბნელ ორწოხებს.
 ცის კიდურს კი გარიერაჲი
 ჩირაღდანსა უგუზგუზებს.

ილია რუხაძე

მუსიკა და ქართული მემკვიდრეობა

თუმცა მუსიკის ხელოვნება კაცობრიობის აღზრდა-განათლების ისტორიაში ახლად აღნიშნული დარგია, მაგრამ მწიფად მოიძებნება მხოლოდ ადრინდელი ფილოსოფოსი, ძველი თუ ახალი დროისა, რომელსაც ამ ხელოვნების არსებობა და მნიშვნელობა არ აღნიშნავს.

მართლაც მუსიკობა რაღაც საოცნებო ტვის კიდეთა სფეროდან გადაიზარდა ქვეყნად, იგი კვებისა დაუსრულებელ ჯამის ღვთის მიერ შექმნილ უსულო და სულოერთა შორის, იგი ბუკრას უკვდავის მრადისობისა. მუსიკის ხელოვნება გამონაკვეთი ხმა სულ სხვა უხილავ ქვეყნისა, რომელიც ზეგნით შორს, შორს ისახდებოდა, სხად მთავარ-გარსკვლავთა კამარში და მუსიკა სულოერთის უკვდავ ჰმანისა ჰქმნიან.

მუსიკის ხელოვნება შემოქმედების მიერ უხილავ მხარედან სილულ ქვეყნად მომადლებული ნიჭია, რომლის ძალთა ძალიც ტვის ქვეშე სულდგმულთ შეგვარებებს მის საქმე-სადიდებლად; იგი ერთად ერთი საერთოერთი ენაზე დაწვრილი ღოტვაა, რომლითაც იდიდების უზუნაქი ძალა; ეს ხელოვნება თვისის ანკლოზებერ ტვიდის ხმის ბეერთი განაწიებს შეძლებს მიმოვფლოთ თვალი უკუნიით უკუნიის სამზღვარს და შეიგებოთ მისი დიდება.

დაუსრულებელი, უსახდვრო და დიდებულთა სხობადოთ მუსიკა და აკი თანამედროვე კულტურულმა განვითარებამ ეს ხელოვნება ადვილად ერთერთ, უსაჭიროეს დერძად ხდის წინსვლისა და შეგნებისა! ახლა მწიფად მოაბიკვება შეგნებელი კაცი, რომ სიტქვას, ხდისისათვის მუსიკობა დრომდელილობაა, ბრძნული ხმათა შექმნა კომპოზიტორისა—ფოკოსობა. განა შესვლით კიდავ უ-

რობაში მოქალაქეს, რომელიც ხდის ხელოვნის რეალურ მნიშვნელობას უფიცილობას და ქიფხელ ახურდავებდეს? განა მუსიკის მოქმედებით გამოწვეული სეცდური აღმოფერეს მოწოდებლობისადმი, რომელიც ასე დრმად ხვდება და ატოკებს ადამიანის სულის ზრახვათა სმიფლობელის, გახურდელ და განუხობმელ უფსკრულიდან წარმოშობილს, გამოწვეულია შემოსევეთით, ანუ წარმავლ რამე მიხეზით?

ქართული მუსიკა ჯერად ნორჩია, ახლად ფეს ადგმული დარგია და შესადებელია დღეს თუ ხვალ თვალსაჩინო თაიგულად გარდაიქმნეს. ამის ნიშნებსაც ვხედავთ.

სამი ათეული წერიწადი არც-გი იქნება, რაც ამ დარგმა ქართულშე შორის თავი წამოჭო და რას შეადგენს 25—30 წელიწადი შედარებით იმ ხანსათან, რამიც იქნება სოლმე მიმართულება, ფორმა და ტრადიცი! ამ ელემენტების შექმნა-დაწკობას გი უნდა მთელი საუკუნეები; ზეგნისათან დაგრდომილი ხდის ცნობებების ზირობები სომ ამ ელემენტების შექმნას არც-გი ევლებთან, ვინაიდან თავსუფალი ხელოვნება იქ ივადებს ფეხს, სხად ხდის თავისუფლად სუნთქავს და ვისიმე ბატონობას არა გრძობს. მოუხდავად ამისა, მუსიკის ითავითვე ქართველი სახობადობა სივარულითა და მეგობრულად დახვდა; ამ სივარულითა და მეგობრობის უტყუარი ნიშნია ის გარემოება, რომ დღეს ამ ხელოვნების ასპარეზზე არა ერთი და ორი მუშაკია გამოსული, რომელიც ჰქმნის და აცნობს სახობადობებს ამ ხელოვნების სხადსხვა ფორმას.

საგრძობელი და საგულისხმოლო მომენტო ქართულ მუსიკის აღორძინების იყო 1885 წელი. ამ წელში დაარსდა ზირველი ქართული ხორო. მთავე ამ საქმის იყო აწ განსვენებელი ვლადიმერ დიმიტრის ძე ანიაშვილი. თუმცა მას სამუსიკო განათლება არსად მიუღია, მაგრამ მას ამ ხელოვნების მნიშვნელობა გი დრმად სწამდა. განსვენებელი ანიაშვილის ამ კეთილ განზრახვასაც სხვა იდეა ედგა სარწულად: დიმიტრი აგრენეე—ლავიანისკის ხოროს მოტახურობამ ეეროზისა და ამერიაში დუხურელებელი მითქმა-მითქმა გამოიწვია მთლად განათლებულ ქვეყნების უფრხლ-გახეობაში. რუსული სიმღერა განათლებულმა ეერობამ კულტურულ შემოქმედებად სწინო, სლავიანისკის ხოროს გულმოდგინეთა და მოწიწებით უსმენდა და იგი იმ კულტურულ ნაწარმოების ალდკინის ზიონერად დასახ.

კანსერეულები აღნიაშნულის არსებაში ამ მოთქმა-მოთქმამ კეთილი ნიადგი იწოვა. ამ მოთქმა-მოთქმის შთაბეჭდილების გავლენამ აღნიაშნულის არსება მთლად შეიხრთა. იგი აარსებებს ხორის არა მარტო იმისთვის, რომ საქართველოს დაბეჭდს და ქალაქებში ჩამოუაროს თავის ხელს და მშობლიური სიმღერით გულის ეურში ჩაგდოს და გამაფხინზლოს, არამედ სამშობლო სამხედვარსაც გასცდეს და აქ, დიდს რუსეთში, მოსკოვს და ზეტერნბურგსაც მოსამენისოს ქართულ ჭინკი, აჩვენოს ჩინმა-დასურვა ქართულ ხორისი, გაანდოს სიმღერებით განათლებულ საზოგადოებას ზნე-ჩვეულებს და შემოქმედებას თავის ერისა. აი ის დედა აზრი, რა განზრახვითაც მან დაწერს ხორა.

აღნიაშნულმა თუმცა თვისი განზრახვა ვერ განახორციელა, მაგრამ მის მიერ დაწვეული საქმე კი ნაციონალური საქმე იყო. რომ საზოგადოების თანაგრძნობას ან უთვლიყო მოკლებული, განსერეულების ენერჯიას წინ ვერ აღუდგებოდნარა. ეფუძლ შემისხევაში მის მიერ დაწვეული საქმე შეიქმნა სთავედ იმ ინტერესისა მუსიკისადმი, რაიც დღეს ქართულ საზოგადოებაში სუივეს. სხვა რომ არა იქონსრა, ამ ხორადან გამოვიდნენ ზოგაერთი ის ზირნიც, რომელთაც სვანდა ამ ხელფანების სამსახური გაიხადეს და, ცოტად თუ ბევრად, მშობლიურ ნიადგაცუადც შეუმაბეს.

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

ვეტრე უმიკაშვილი

გარდაცვალებიდან 10 წლის შესრულების ვამო

სახალხო თეატრის მნიშვნელობა

თეატრი ხელოვნების ტაძარიაო. ტაძარი თუ მარტოაღენ სარწმუნოებას ემსახურებოდა, ტაძარმა-თეატრმა ასპარეზი გააფართოვა და

ხალხის მრავალგვარ მოთხოვნილებათ უფრო გასაგების ენით; უფრო ვრცლად და საინტერესოდ გასცა პასუხი. თეატრში მოსიარულე ხალხი, როგორც სარკემო, ჰხედავს თავის წარსულს, აწყრო და მომავალ ცხოვრებას. რა სააკითხი დაებდოს აღამიანს, რომ კარგმა თეატრმა პასუხი არ მისცეს და მერე მშრალი, სქოლასტიური პასუხი კი არა, არამედ ლამაზ სამოსელში, გასაგებ ფორმაში ჩამოყალიბებული. ბევრი თავსამტკრევი მცენიერული აზრი, ხელოვნებაში განსახიერებელი, აღვილად შეითვისება მსმენელთაგან.

თეატრი ამითი არ ეკმაყოფილებდა და მაყურებელი თვალწინ ვაღუშლის სხვა ერების, სხვა ქვეყნების ყოფა-ცხოვრებასაც. ამითი მეტად აფართოებს თეატრში მოსიარულეთა გონებრივ ტანჯობს, აღუძრავს მათ ცნობისმოყვარეობას და მოსაწონის წაბაძევა-გაღმონერგვის სურვილს.

ტენხიკამა და სასცენო ხელოვნებამ ბევრი საშუალებანი აღმოუჩინა დღევანდელ თეატრს მხატვრულ წარმოდგენების გამართვისთვის: დეკორაციები, სინათის ეფექტები, გრომი, ტანსაცმლის ცკლა და მრავალი სხვა ისეთ ილიუზიებს გვიხატავენ თვალწინ, რომ, ხანდისხან პირდაპირ გაეიწყებებათ სად ხართ, ვის შორის ზიხართ.

თუმცა „პური და სანახაობა“ რომის მასის ჩვეულებრივ ძახილს შეადგენდა მრავალგზის აჯანყებთა დროს, მაგრამ მას თეატრი ან თეატრის მავგარი სანახაობა არ ეღდა ამ დროს თვალწინ. ის თხოულობდა ცირკის სანახაობათ, გლადიატორთა, ლომთა და ვეფხვთა გლეჯადლიალს, ხარების და ნადირების შებრძოლებასისხლის ღვრას. თეატრი, როგორც ასეთი, უფრო შემდეგ დროების შვილია და მისი მიმდევარნი და მთავყვანებელნი პირველად განათლებულ, მაღალ წრეს ეკუთვნოდენ. ხალხს ამ გვარ თეატრში წინეთ ან სულ არ ჰქონდა ადგილი, ან თითო-ორიოლა თუ ეღირსებოდა იქ შესვლას.

თუ ამ მაღალ წრის აღამიანებს, ყოველგვარ საშუალებათა მქონეთ ესაჭიროებოდათ კიდევ გონიერული გართობა, აღვილად გასაგებ და ლამაზ ფორმაში ჩამოყალიბებულ ახალ-ახალ აზრთა ვადაშლა სცენაზე, სიამოვნების-

თან ერთად გონების ცქიტა ლიტნი, რა ვსტკვათ ხალხზე, რომელიც ბნელით მოცული, ყოველგვარ საშუალებას მოკლებული, ხშირად ამოიკენქებს ხოლმე: ჩვენს გაჩენაში ღმერთი არა რეულაო... მისთვის ხელმისაწვდომი თეატრი ყველაფერი იყო და არის: აკადემია, უნივერსიტეტი, სკოლა და ეკლესია. ცხადია, გონება-დახშულ ხალხს უფრო ესაჭიროება ისეთი დაწესებულება, რომელიც თავის, ყურს აუმოქმედებს და უშუაშუალოდ რაიმეს მიახვედრებს, გამტაცე ფორმასა და სანახაობაში გამოჰკვლანწავს საჭირო აზრს და ისე მიაწვდის, სიტყვის და მოქმედების ერთად გადაბავს და რა რისაგან როგორ გამომდინარეობს თვალსაჩინოდ გახდის.

ხალხი ყველგან მალე მიჰხვდა თეატრის დაიდ მნიშვნელობას და, როგორც მოწყურებული ადამიანი წყაროს, ისე დაეწაფა წარმოდგენების მოსმენას. ამიტომ საზღვარ გარეთ და რუსეთშიც მრავალი სახალხო სახლი და თეატრი შენდება და ინახება სახელმწიფო ხარჯზე. საკუთარ საშუალებითაც ბევრი ქალაქი და დაბა იარსებს თეატრს, რადგანაც მისი მნიშვნელობა ცხოვრებაში ნათლად აქვს წარმოდგენილი. სახალხო თეატრმა შესძლო და კვლავაც ძლიერ-მოსილად გაავრცელებს ხალხის სიბნელესთან ბრძოლას; მისი წყალობით ბევრი ცრუმორწმუნოებანი მოისპნენ ხალხში, ბევრი ხალხისათვის სრულიად უცნობი აზრი და შეგნება გავრცელდა, მანვე ჩამოაშორა ხალხი ღუქნებს, ლოთობას და გაცდენილი, უსაქმო დრო გონიერულ გართობით შეუვსო. სახალხო თეატრის ყველა ეს სიკეთეები ჩვენს ხალხსაც ძან ესაჭიროება და თეატრის საამისოდ გამოუყენებლობა დიდ დანაშაულებად ჩაგვეთვლება.

ჩვენისთანა ერისთვის ყველაზე საჭიროა საზოგადოთ თეატრი და კერძოდ სახალხო შემდეგ მოსახრებითაც: ყველასაგან ცნობილია, რომ ენა ერთი უძლიერეს ბურჯთაგანია ეროვნულ მთლიანობის შენარბისთვის. დამონებულ ერების ენაზე ამიტომ არის მიტანილი მძლავრი იერიში, ამიტომ იზღუდება ან სრულიად განიდევნება ის, სიადანაც და როდესაც-კი შესაძლო ხდება. გაბატონებულ ერთა ამ გვარ პოლიტიკას ეროვნული თეატრი დიდს წინააღ-

მდეგობას უწევს სამშობლო ენაზე წარმოდგენების მართებით. თეატრს სათაყვანებელ დაწესებულებად ჰხდის. საქმარისი არ არის რაიმე აზრის ლამაზად მოკახმვა, მშენიერ ჩარჩოებში ჩასმა და ხალხის თვალწინ დადგმა, საჭიროა იგი ვსაგებ, სასმენლად ტკბილ და სასიამოვნო ენაზე იხსნას, განიმარტოს. მხოლოდ ასე გამოტანილი აზრით ეღირსება მაყურებელთა გულდანი გამომიხილოს, მხოლოდ ამ შემთხვევაში აღესკრებათ მათ უღრმესი გრძნობები და ქეშმარტ სიამოვნებას განიცდიან.

ჩვენი ერი, თითქმის, ყველაფერს ნამდვილ ეროვნულს მოკლებულია. შეტბორებული, გარინდებულია მისი სიცოცხლე. დღევანდელ პირობებში მარტოდუნდ თეატრი ახერხებს ხალხის შემუშუნებას და ცხოვრების ამ ერთფეროვან მდგომარეობის შეძერას. ქართული თეატრი წარმოდგენილია უქართულოდ. სხვა დაწესებულებებში-კი ღამის მთლად უქართულოდ მოაგვირონ საქმეებ. ამიტომ, წყალ—წაღებული ხავს ეკიდებოდაო, ჩვენც მაგრა უნდა ჩავებლაუქოთ თეატრებს და მათ სამოქმედო ასპარეზად ყველა ქალაქი, დაბები და სოფლებიც უნდა ვავხადოთ. ამათი ორ კურდღელს დავიკეროთ,—მშობლიურ ენას ფესვებს გაუზავრებთ, ხალხს ცოცხლად გამოველაპარაკებით და საჭირო შეგნების მოპოვებას საინტერესო და გამმტაცე სანახაობის საშუალებით გაუღვივებთ.

თავისუფალ ეროვნებათ ესაჭიროებათ თეატრი, ამას აღიარებს მთელი კულტურული კაცობრიობა. და ეს მაშინ, როდესაც ისინი შინ და გარეთ საკუთარ ატმოსფერაში ტრიალებენ, საზოგადოებრივი ცხოვრება, სკოლა და ოჯახი ერთი მეორის შემამსკეველი გარემოებანია. რადუნდა ესაჭიროება ჩვენს ხალხს თეატრი, რომელსაც ყველაფერი უკუღმა აქვს შეტრიალებული, ამას ბევრი მტკიცება არ უნდა.

ჩვენმა ხალხმა იგრძნო აღლოთი თეატრის დიდი მნიშვნელობა და, სულიერად მშვიერი, წარმოდგენების დაუზარებლ დასწრებაში პოულობს ნუგეშს და საღბუნს. თბილისის ცხოვრება გიჩვენებს, რომ ხალხი დიდათ ეტანება წარმოდგენებს; ასეთივე ამბები მოგვდის სხვა ჩვენ დაბა-ქალაქებდან. ვისაც მალა

აქეს, პურის ყუა იმას უნდა ეკიროს. რაკი ხალხი უფრო ძან არის დინტერესებული სამშობლო სცენით, ვიდრე ჩვენი ინტელიგენცია და მაღალი წოდება, ცხადია რას უნდა მოხმარდეს თეატრის მოღვაწეთა მთელი ენერგია. საუბედუროდ ჩვენი თეატრი და დრამატიული ლიტერატურა ვერ აკმაყოფილებს ხალხის ამ სანეტარო მოთხოვნილებას. ამას მაღაშო მომავალმა ყრილობამ უნდა გამოუჩინოს.

თუმც მართალია, „აფერინე ალალი, რაც არ არი — არ არიო“, მაგრამ იმ რეპერტუარიდანაც-კი, რაც გვახალისებს, ხშირად ხალხს სრულიად შეუსაბამო წარმოდგენები ემართებათ. დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს მშრომელთა პატარა თავისუფალ დროს; ამ დროის ფუქსავატობით შევსება მომავლიდნებელი ცოდვია და თეატრის მნიშვნელობის დაფიქვება.

ვინც ესწრება მოლოროსთა წარმოდგენებს, ყველა დამეთანხმება, რომ მათმა მწერლებმა ხალხის გულთან ახლო დაიდეს ბინა. ყველაფერი ხალხისთვის და ხალხურ სამოსელში გამოკვანწული, აი თოქოს დევიზი მოლოროსთა მწერლებისა. დიდთ სასარგებლო წაბაძვა იქნება, თუ ჩვენი მწერლები დავვიწერავენ და თეატრის მოღვაწენი დავვიღვავენ დღემულამ იმეგარ პიესებს.

მივსალმობი მეტად საჭირო მომავალ ყრილობას და ვუსურვებ დიდი ყურადღება მიექციონოს სახალხო თეატრისთვის. ჩვენი ხანა ხალხშია და არა ერის იმ ნაწილში, რომელიც ქული რო შეუგდომთ ქართულს დაწესებულებაში, არ შევა, თუ შევა — მარტოოდენ თავის გამოხატვად.

ლ. ცაგარელი

ჭიათურის სცენის აღორძინება

ჭიათურა წარსულ სუაყუნის დასწყისამდე არავითარ სცენოფერულ ნიადაგს არ წარმოადგენდა, გარდა იმისა, რომ კლდეებს და კლდეებს შორის ხევი ნივგვის ხეებით ეფო მოდებოდა.

ჭიათურა მდებარეობს მდ. ეფერიდის ხეობაში სოფელ ჰერევისის ძირს და დედათა მონასტრის მახლობლად.

ზირველად მის სიმდიდრისთვის მოუქცევია ეურადლება ჩვენ დადებულ შკოსნის აკაცის, რომელსაც მოუყვანის საზღვარკარეთელი და მის შემდეგ დაწუბობდა შავიქვის დამუშავება; შემდეგ ჩვენი მხრინანც გამოჩინებლან მრეწველნი და მათ შორის საზტით ადგილიც სჭერია განსვენებულ ქველმოქმედ დოდბერიძეს, რომელსაც უმსხურათ თვალსაჩინო მოღვაწეთა და მწერლების.

1894 წელს ჩვენში კარგა ცნობილ აწ განსვენებულ გიორგი დეკანოზიშვილს მოუერთა თავი ახლგანრდობისთვის და თედ. კავიძეს, სმს. ყასიაშვილს, ერ. დეკანოზიშვილს, ფ. დარჩიას, კ. წერეთელს, კარზე მოდებასეს, ბეს. კახანასეს, სოდ. ჩანასიეს, ქაღებს: ევ. წერეთელს, იულია წერეთელს და შარ. ანდუშელიშვილს მოუშადავბათ და დაუდგამთ ჩანასიეს სახლში ორი ზიეს: „უბნმანინის ქელი“ და „ქუნი“, რომლებიც კარგა წარმოდგენათ.

გ. დეკანოზიშვილი

აი, ის ზირები, რომელთაც გ. დეკანოზიშვილის შეთაურობით ზირველი ქვა ჩაუგდათ ჭიათურაში სცენის სიმორკვლისთვის.

ამთ უმართავთ წარმოდგენები 1898 წლამდე, სოლო შემდეგ გ. დეკანოზიშვილის წასვლისა 1899 — 1903 წლამდე უმართავთ წარმოდგენები თბილისიდან და ქუთაისიდან ჩასულებს ერ. დეკანოზიშვილის დახმარებითა.

რამდენიც დრო გადიდა, იმდენი ჭიათურის ადებ-მიცემობა ფართოვდებოდა და მცხოვრებლებიც შიგ ბინავდებოდენ, განსაკუთრებით მუშები მრავლდებოდენ.

შავიქვის მრეწველთა საჭმომ დაინახა, რომ დახმარება ეფო სჭირთ; ამისთვის 1903 წელს მუდმივი ბინა დაიქირავა და სცენაც მოაწყო; ამასთანავე დახმარება ადუოქვა იმ ზირთ, რომლებიც-კი დასდკადენ წარმოდგენებს.

ამის შემდეგ ადგილობრივ ემაწვილებისაგან შესდგა ჯგუფი, შემდეგის ზირებისაგან: გ. ჭუმბურიძე, ის. ვარსაშვილი, შირ. ჭანიშვილი, გ. ნურბუბი, ანეტა თურევიჩი, ვლ. შალიკაშვილი, ს. ტარუშვილი, მოწვეულ ვად. შალიკაშვილის რეჟისობით და მის მუედლე ნატ. ჯავახიშვილის დახმარებით ადგებოდა წარმოდგენები 1906 წლიდან.

ამავე ხანებში მათ შეიმუშავეს წესდება ადგილობრივ ქართ. დრამატიულ საზოგადოებისა და

დიდისნი დაბრკოლების შემდეგ მიიღეს დამტკიცებული წესი, რომლითაც დაარსდა ქათურის დრამატული საზოგადოება და 1907 წლიდან იწყო მოქმედება. ამ საზოგადოებას ეთველიყო მოწოდებლობა და ბინა კარდასცა საბჭომ და მასთან დაუნიშნა უთველწლიურად სუბსიდიად.

1907 წ.	ლიღვა	30	წარმოდგენა,	დაესწრა	4083	პაე.
1908	"	19	"	"	2954	"
1909	"	12	"	"	2431	"
1910	"	36	"	"	7218	"
1911	"	45	"	"	8610	"
1912	"	42	"	"	8133	"

ამ ცნობებიდან სჩანს, რომ მიუხედავად დარბაზის სიპატარავისა, ხალხი ესწრებოდა (1908 და 1909 წლებში წარმოდგენები ნაკლები დაიღვა, რადგან თეატრის ახალ შენობას აწობდნენ და რამდენიმე თვით მთად უნებურად ჯარისათვის ბინად იყო დატოვებული) და ხალხისთანადე კვიდებოდა.

არ შემიძლიან არ მოგივანო ერთი შემთხვევა 1907 წლის წარმოდგენის დროს, ვგანებ „მათიკოში“, როცა თამაჰ კოტინის თავის მუდღეს, ჰარტრიდან ისეთი სიტუეეები მოისმა, რომ აჰ მოყვანა უადგილოა; მაგრამ ამა ახლად მოისმინეთ იჰ წარმოდგენას და გადასეკეთ თვით ჰარტრეს მუშიდან დაწებულს წინა სკამებამდე რა რიგ გულმოდგინებითი და გატატებითი სმენას მათ შორის.

ასე განსხვავთ ახლად მუშათა შორის რეცენსენ-

ქათურის დრ. საზ. გამგეობის წევრნი და სცენის მოყვარენი — 1907 წ.

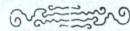
ტებიტე-კი არიან და ასე თუ ისე სავულისხმო შინაარსისადე მოიქმნება ამ რეცენსიათა შორის.

ამ რიგად 1894 წელში ქათურაში ჩაერთო სიძირველს მოედგა ზედ წმინდა ტაძარი სტენისა, რომელმაც მუდმოდ გაისმის სელოუნების სეშმართებას ჩვენად კანტობრულ აღორძინებისათვის.

ახლად საბჭოს გადაწეტილი აქვს ავტოს სახალხის სხადი, რომლისათვისაც გადაღებულია 40,000 მანათი.

ვუსურვებთ მალე განხორციელებას.

ბ. გლახაშვილი

შეზოჰილ მსახიოზე

„თეატრი და ცხოვრების“ ერთერთ ნომერში (№ 4), ბ. შალვა დადიანი ფრიად საინტერესო საკითხს შეეხო. ის მოგვითხრობდა შეზოჰილ მსახიოზე. ეს საკითხი თავის თავად ფრიად საინტერესო, ჩვენი სცენისათვის, რასაკვირველია, დღევანდელ დღის საკითხს არ შეადგენს და, თუ რამე იწერება, ეს უფრო წინასწარ მსჯელობის ხასიათისაა.

ჩვენი თეატრი ჯერჯერობით თავის განვითარების პირველ საფეხურზე სდგას, მის მუშაობას ჯერჯერობით უსისტემობა ეტყობა, არის მხოლოდ საერთო მუშაობა, რომელიც დრო მოგადამოტრკვევა და, რასაკვირველია, განსაკუთრებულ პროგრამასაც შეიმუშავებს და მას დაექვემდებარება.

მსახიოზის შეზოჰაზე საკითხი პირველად რუსეთში აღიძრა და ისიც მხოლოდ სულ ახლო წარსულში—ჩეხოვის დრამის ხანაში. წინათ, რასაკვირველია, ეს საკითხი არსებობდა, მაგრამ ისე მძლავრად, როგორც ჩეხოვის დრამის დროს, არა. აღობათ მაშინ იგი სწყდებოდა იმის და მიხედვით, თუ როგორი რეჟისორი ედგა სათავეში თეატრს, და როგორი მსახიოზები მოღვაწეობდნენ ამა თუ იმ თეატრში. ჩეხოვის დრამამ კი ეს საკითხი უღარეს წერტილამდე გამოაშკარავა. თავის განსახიერებისათვის მან მოითხოვა პასუხისმგებელი პირი და როგორც ასეთს მიმართა რეჟისორს. რეჟისორს მიაწოდა მან მთლიანი მასალა, განსაკუთრებული გუნება (настроение) და მოითხოვა მისგან უცვლელად მათი გადმოცემა. ეს მოთხო-

ნა, ერთი შეხედვით, თითქოს ზედმეტად უნდა ჩათვლილიყო, მაგრამ ეგრედწოდებული მსახიობის „მე“, ხშირად წინაღუდგებოდა ხოლომე ავტორის სურვილს და ქმნიდა ისე, როგორც მას მოეწონებოდა, თუნდა მას სხვანაირადც სიყნობოდა. ცნობილია აგრეთვე ისიც, რომ ეგრედწოდებული „კუბიურები“ მსახიობის მიერ ჩვეულებად იყო მიღებული და თუ რომელიმე ადგილი დრამისა, თუნდ უღარესი მნიშვნელობისა, მსახიობს არ მოეწონებოდა, ასეთი ადგილი მყისვე შორდებოდა პიესას. ეს მავალითები იმის მტკიცებელია, რომ შეუბოქველი მსახიობი არამც თუ განსაზღვრულ შექმნილს უდგამდა სულის, მზათ იყო იგი სრულიად გარდაექმნა, ოღონდ თავისი მსახიობური ჟინი აესრულებინა, და სწორეთ აქ გაჩნდა საკურორეისორი, მსახიობის ჟინის შემფერხებელი. რასაკვირველია, ამ აზრს იმ შებოქვასთან, რომელზედაც ლაპარაკობენ, საერთო არა აქვს რა. მსახიობის თავის შემოქმედებითა გატაცებას ცოტათ ფრთები შეაკეცეს. ადვილი შესაძლებელია მისი „მე“ დაჩაგრეს, მაგრამ მხოლოდ და მხოლოდ ხელოვნებისათვის და მისი სახელით.

მსახიობის შებოქვის საკითხი დაიბადა მსახიობთა სწორედ იმ წრეში, სადაც ხელების ქნევა და რიხიანი გამოძახილი უღარესათ მეფობდნენ. ჩხოვის დრამა მოითხოვდა განსაკუთრებულს გუნებას, მის მთლიან გამოსახულებას, მისი ფერადები ბუნებრივი თაღი ფერისა იყო; ეს ზემოთ ნახსენებ მსახიობს არ მოსწონდა. მას მაინცადამაინც ბრჭყვილა ფერები უნდოდა, მას ვერ წარმოედგინა, თუ როგორ შეიძლება ისე, ჩუმად, სადღაც იქ გულის სიღრმეში ტანჯვა „იანოვისა“ან „ბიძია ვანოსი“, მას უნდოდა ეყვირნა, ხელები ემტვრია, ფართეთ ვაღებულო თვალებით მაყურებელი შეეშინებინა და როდესაც ამის ნება არ მისცეს, გაიბუტა და საზოგადოებას გულჩათთქმულმა ამცნო, — მსახიობი შეიბოქაო! თუ ეს იქ, რუსეთში, მოხდა ჩვენშიაც უსათუოდ მოხდება. ქართველი მსახიობი ჯერჯერობით ამაზე ხმა-მალა ვერ ლაპარაკობს, მას ჩხოვისებური არა შეხვედრია რა მაგრამ, ვიმედოვნებთ; მოვა დრო და ჩვენი თეატრიც გაუსწორდება ევროპის თეატრს და ჩვენი

მსახიობიც ხმას აღიმალღებს.

წინასწარმა მუშაობამ-კი შეიძლება ეს თავიდან აგვაცდინოს.

როდესაც მსახიობი შებოქვაზე ამბობს, იგი გულისხმობს ახლანდელ რეჟისორს და ივიწყებს, რომ შებოქვის მიზეზი ნამდვილათ რეჟისორი კი არა, თვით მისი მდგომარეობაა. მსახიობის შემოქმედება ავტორის მიერ განსაზღვრულ ფარგალში სწარბოებს. სტენაზე მეფობს დრამის სურვილი, ის არის მკარნახებელი და მსახიობი კი აღმასრულებელი. მსახიობი ასხამს ხორცს ავტორის ნაფიქრს, მის ხელთ არის მხოლოდ თხა; აზრი, მიზანი საბოლოო გამოხატულება კი ავტორის ხელშია. თუ მსახიობი შესძლებს ავტორის მიერ ნაფიქრ ქანდაკის ხორცის შესხმას, იმისი მოვალეობაც შესრულებულია. ერთი სიტყვით მსახიობი საესებით დამოკიდებულია დრამის სურვილზე. აქ რეჟისორი მხოლოდ გამაფრთხილებელი, გზის მაჩვენებელია, რომელიც აგრეთვე შებოქვილია ავტორის უმთავრესი დებულებით.

რეჟისორის მუშაობა უფრო ფართეა, იგი აღდგენს საერთო გეგმას, მუშაობს ავტორის ნააზრვის ანალიზზე, ქმნის გარეგან ტენზიკურ მზარეს, უხამებს აქტსუარს და სხვა... მსახიობი-კი ერთ-ერთ კერძო მოვალეობას ასრულებს მთლიანის შესაქმნელად და, როგორც ასეთი, იგი ეჭვმდებარება საერთოს შემქმნელს. და თუ უკანასკნელი სიფაქიზით ეკიდება თავის საქმეს, იგი უსათუოდ შეაჩერებს მსახიობის ეგრედწოდებულ „მე“-ს, თუ იგი დრამის აზრს ეწინააღმდეგება. გვიპასუხებენ, — რა-ღა რეჟისორმა შეითვისა ეს დრამის აზრი და რომელიმე მსახიობმა არა.

არც ერთი ამდროინდელი რეჟისორი არ მეფობს ეგრე რიგად სტენაზე, რომ იმისი ხმა, მსახიობთა დაუკითხავად გადამწყვეტი იყოს. ამიტომ ყოველივე ძირითადი უთანხმოება პიესის წაკითხვისა და წინასწარ გარჩევის დროს ირკვევა. რაც შეეხება წვრილმანს, ამაში რეჟისორის დაკვირვებელი თვლი სიმართლისთან უფრო ახლო იქნება, ვიდრე მსახიობის, უკანასკნელი, ხშირად გატაცებული, ვერ შეამჩნევს შეცდომას მაშინ, როდესაც რეჟისორის ფხიხელი თვალი მას მყისვე გააჩკვევს.

ერთი სიტყვით შეთანხმება ორივე მხარი-

სათვის არის საჭირო, მაგრამ შეთანხმების მე-
რე კი სცენაზე მდგომარეობის ბატონ-პატრონი
უსათუოთ რეჟისორია.

ბ. შალვა დადიანი ამბობს: „თეატრი
სწორედ მაშინ იქნება ღირსეულ ნიდაგზე,
როდესაც მთელი მისი შემადგენლობა თანახ-
მად შეუწყობს ხელს მის წარმატებას კერძოთ,
არც ერთმა შემადგენელმა არ უნდა იკისროს
პირველობა“-ო.

ღიად, ეს ასე უნდა იყოს და კარგ თეა-
ტრში ასეც არის, პირველობას არავინ არ
კისრულობს. მსახიობიც და რეჟისორიც, ორი-
ვენი დრამის მთავარი აზრის და მისი სურვი-
ლების აღმასრულებელი არიან, ერთი ერთმან-
ეთისგან დაშორებული. როგორც ვილინიო
ორკესტრში უძღვრია ლოტბარის უჯჯობით,
ისე ლოტბარის მუშაობა უზერხული იქნებოდა
უფილინიოდ. აქ, თუ გნებავთ, ერთგვარი
პირველობა არის, პირველობა უნებური, ძალა-
დაუტანებელი. სწორეთ ასეთ პირველობასა
„სქემობს“ დღევანდელი რეჟისორი. მხოლოდ...

დასასრულ ავტორი ამბობს: „თუ გულმა
თავობა მოინდომა და საბუდრიდან ამოხტა,
უთუოთ დიდი აურზაური მოჰყვება“-ო. აურ-
ზაური, რასაკვირველია, მოჰყვება და ისეთიც,
რომ გულის პატრონს მამაპაპათა სახილველად
გამგზავრებს, მაგრამ ასეთი აურზაური სწო-
რეთ მაშინ მოხდება, როდესაც მსახიობის გუ-
ლისსაქმას აყვებით და მას, როგორც მასალას,
ვისმქვს არ დავუმორჩილებთ, რასაკვირველია,
ამ სიტყვის უკეთილშობილესი მნიშვნელო-
ბით...

რაც შეეხება ბ. შალვა დადიანის შიშს
თეატრის სანახაობად გადაქცევაზე, ეს შიში
საფუძვლიანია და ჩვენი კი განსაკუთრებით
ჩამაფიქრებელი,
მაგრამ, ამაზე შემდეგ.

გოლა ახრახაძე

წ ვ რ ი ლ ი ა მ ბ ე ბ ი

➤ **მსახიობ კაც მესხის დაკრძალვას** გასულ
კვირას დიდძალი საზოგადოება—ხალხი დაესწრო. კუბო
დიდის ზეიმით ჩამოატარეს სახლიდან სასახლის ქუჩაზე
და თეატრის წინ დასვენეს, სადაც ჩვენი რედაქციის
მხრით იოსებ იმედაშვილმა ცოცხალი ყვავილების თაი-
გულით (დაფნის შტოს კალა-გაყრილი) შეამკო გან-

სვენებულის კუბო. თაიგულის სამგლოვიარო ძაძაზე
ეწერა: „**მის სიკვდილს ჰგლოვს „თეატრი და ცხოვ-
რება“, ვინც თეატრში დაგვანახვა ცხოვრება“**...
„ის, ვინც მიიღოს თვის არსებით სიცოცხლის გამარ-
ჯებას ემსახურებოდა ხელოვნების სადღესასწაულოდ,
არ არის მკვდარი!“ აქ გრძნობითერი სიტყვა წარმოს-
თქვა დამსხუტებულმა მსახიობმა ლალო მესხიშვილმა,
ქაშვეთის ტაძარში—ე.პ. ანტონიმ და დეკ ცინცაძემ
წარმოსთქვეს სიტყვები. სასაფლაოზე—ღრამ. საზ. გამე-
გობის მხრით—იოსებ ბარათაშვილმა, ქუთაისის ღრამ.
საზ. მხრით—ჯ. ჯორჯიკიამ, მუშების მხრით—მუშე-
პიმენამ, მსახიობთა მხრით—ი. ივანიშვილი და სხ. მწე-
სიერი სიტყვა წარმოთქვა აგრეთვე გოგინას ნ. ჩხი-
კვაძემ. იყო ოცამდე გვირგვინი, სხვადასხვა დაწესებუ-
ლებათა და კერძო პირთაგან. გალობდა სამი გუნდი,
მთელ ხალხს უზომო მუწუხარება ემწეოდა. მივიღეთ
დიდძალი სამგლოვიარო დეპუტა.

➤ **თბილის ჩამოვიდნენ** ბათუმის დასის მსა-
ხიობ-რეჟისორი შალვა დადიანი, მესიკოსი დ. არაყი-
შვილი და მეგოსანი ს. აბაშელი.

➤ **შალვა დადიანი და ელ. ანდრონიკაშვი.**
ლი ამ მოკლე ხანში თბილისში წარმოადგენენ ნ. ნა-
კაშიძის „ვინ არის დამანაშავე?“

➤ **ოზურგეთის თეატრს გახსნიან** ზუთშაბათს,
29 მაისს, წარმოდგენაში მონაწილეობის მისაღებად მი-
წვეულნი არიან მსახიობნი ვალ. მესხიშვილი, იუზა ზარ-
დალიშვილი და სხ.

➤ **ვალ. გუნიას** მეთაურობით შემდგარი ქარ-
თელ მსახიობთა ამხანაგობა მაისის მიწურულს ხელახლად
გამგზავრება პრავინციაში წარმოდგენების სამართვად.
რეპერტუარი: „ქუთეან წამებული“ და „ოჯახის დაქ-
ცემა“.

➤ **წმ. ნინოს უბნის—კუკიის** სამკითხველს
სასარგებლოდ დილა გაიმართება 26 მაისს სახალხო
სახლში.

➤ **დასში მოწვევის** მოკარანხედ ბ. ბეგლარიძე.

➤ **ქუთაისის ღრამ. საზ. გამგეობა** უკვე
შეუდგა დასის მოწვევას. რეჟისორად იწვევენ ვალ. შა-
ლიკაშვილს; განზარბული მონიწიონ—ვალ. გუნია,
ტასო აბაშიძე, მარო მდივანი, ნ. დავითაშვილი, ნ.
ჯავახიშვილი და სხ. ვ. შალიკაშვილმა წარუდგინა 21
მოთხოვნილება მხატვრული გაუმჯობესების შესახებ;
აქედან 14 მუხლი უკვე მიიღო გამგეობამ. 7-ის შესა-
ხებ ერთად მოილაპარაკებენ. დეკორაციების დასახლად,
ბუტაფორიისა და ტანისამოსის განსახლებლად ამ თავით
გადადებულია სამსი თემაწი.

➤ **ტრ. რამიშვილის ახალი პიესა** „დღინა-
ცვალი“ წარმოადგინეს სახალხო სახლში 16 მაისს.
პიესამ ძლიერი შთაბეჭდილება მოაღწინა დამწერე სა-
ზოგადოებაზე.

➤ **ნ. გაცირიძე** დღეს ფოთშია მიწვეული სა-
ქველმოქმელ საღამოში მონაწილეობის მისაღებად.

ყოველკვირეული სამხატვრო-სალიტერატურო, სთეატრო და საზოგადოებრივი ფინანსის სურათებიანი ჟურნალი

იუმორისტული განყოფილებით და კარიკატურებით- ჟურნალში დაიბეჭდება წერილები თეატრის, მწერლობის, მუსიკის, მხატვრობა-ხელოვნებისა და საზოგადოებრივ ცხოვრების შესახებ, კრიტიკული განხილვანი, დახასიათებანი, ისტორიულ-ბიოგრაფიული ცნობანი, მოთხრობანი, ლექსნი, იუმორისტული ამბავნი, სამეცნიერო მიმოხილვანი, სურათები, ნახატები, კარიკატურები და სხ.

ყოველს ნომერში დაიბეჭდება სარეპერტუარო პიესა, ორიგინალური ანუ ნათარგმნი. ჟურნალს სვანგებო თანამშრომელ კორესპონდენტები ჰყავს რუსეთსა და სხვადასხვაგვარ. ჟურნალში ითანამშრომლებენ ცნობილი მწიგნობარნი, მუსიკოსნი, დრამატურგნი, მგასანნი და მხატვარ-ხელოვანნი.

ჟურნალის ფასი: წლიურად—5 მ. (წლის დამლევაზე—4 მ.). ნახევარი წლით—3 მ. თითო—10 კ. ფულის გადახდა ნაწილ-ნაწილადც შეიძლება: ხელმოწერის დროს 1 მ., დანარჩენიც ორ ნაწილად.

ხელისმოწერა მიიღება: ქართ. დრამატ. საზოგადოების კანტარაში და ისევე იმედაშვილთან („სრანანის“ სტამბაში) დღით 10—2 საათამდე, საღამოს 5—7 საათამდე.

წერილები და მასალები უნდა გამოიგზავნოს იოსებ იმედაშვილის სახელზე—Тифлись, ред. жур. „Театри да Цховреба“ იოსიფუ იმედაშვილი.

ჟურნალში დასაბეჭდი განცხადებანიც მიიღება აქვე. ტელეფონი № 15-41
რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წლისთ.

წელიწადი მეოთხე **თეაი** წელიწადი მეოთხე

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი
ზამოღის ორშაბათობით

წლიურნი ხელის მომწერელნი მიიღებენ 2 საჩუქარს: 1) წიგნს, სადაც მოთავსებული იქნება აპაქის პოემა „რამა-ლაჩხუმი“, რაქა-ლენხუშუმიშისი მოგზაურობის ამბავი წარმოთქმული სიტყვები და ამ კუთხის რუკა; 2) ნ. ა. დუბროვსკის თხზულებას „პაგუსტ ბეპელი“, რომელიც საკუთრად „თეაი“-სთვის არის დაწერილი.

ხელისმოწერა მიიღება „თეაი“-ს რედაქციაში (ოლგას ქ., სახ. დიანამიძისა, № 4).

ფასი გაზეთისა: წლიურად—2 მ. 50 კ., ნახევარ წლით—1 მ. 25 კ., ერთი თვით—25 კ. კონტრა ღია ყოველდღე დღის 10 საათიდან 1 სათამდე.

მისამართის გამოცვლა თბილისს გარეშე 40 კ. მისამართი: Тифлись, Ольгинская № 4, д. Диасамидзе, редакция газ. „Теми“. რედ.-გამომცემელი გრ. დიასამიძე

იმერეთი ყოველდღიური საპოლიტიკო-სალიტ გაზეთი

ახალი რედაქციით და თანამშრომლებით
წლით—7 მ., ნახევარ წლით—4 მ., ერთი თვით 4 აბაზი, ცალკე ნომერი—5 კ.

სახლვარ გარედ წლიურად—15 მ., ნახევარ წლით—8 მ., სოფლის მასწავლებლებს და უფასო წიგნსაცავ-სამკითხველოებს წლიურად 6 მ. ფასის გადახდა ნაწილ-ნაწილადც შეიძლება.

მისამართი: Кутаись, ред. газ. „Имерети“. რედაქტორ-გამომცემელი გ. კელიძე

ზამოღის ქუთაისში ვ მარტიდან ორშაბათობით

ურობა
სალიტერატურო-საპოლიტიკო და ეკონომიური გაზეთი.

რედაქცია: ვინაზის ქ., პ. ფერაძის ლა 5. კარანუხოვის სტამბის სადგამში.

გაზეთის ფასი: წლით—2 მ. 50 კ., ნახევარ წლით—1 მ. 25 კ., თვით—25 კ., ცალკე ნომერი 5 კ. სახლვარ გარედ ორჯერ მეტო. ფული და წერილები მიიღება: Кутаись, ред. еженед. груз. газеты „Шрома“.

მიიღება დასაბეჭდად განცხადებანი

ექიმი ა. მ. იაფვილი

(თბილისის საქალაქო 1-ლ ნა-
წილის მკურნალი)
შინაგან ავადმყოფობათა.
დილით 8—10 ს., საღამოთი 5—7 ს.
წყნეთის ქ., № 19.

ექიმი ა. ნ. დიასამიძე

(ორდინატორი თბილ. სარკინის
გზო საავადმყოფოსი)
კანის, ვენერული და ათაშნვის
შუადღით 1—2 $\frac{1}{2}$ ს., საღამოთ 6—8 ს.
მოსკოვის ქ. № 4.

ექიმი იმ. მ. გომარტელი

შინაგან ავადმყოფობათა
დილის 8—12 ს.,
საღამოთი 5—7 ს.,
ოღვას ქ., № 20,
ტელეფონი № 6—38.

კბილის ექიმი

ექიმი ალ. სოლოღაფვილი

იდებს ავადმყოფებს
დილის 9—2 სათ., საღამოს 5—7 სათ.
გოლოვინის პრ., № 12

ექიმი ვ. დ. ლაგაზიძე

შინაგან და ბავშვთა ავადმყოფობის.
ვარდის უბნის ქ. № 9.

ექიმი ბ. ზ. მალალაფვილი

შინაგან ავადმყოფობათა
დილით 8—10 ს.
ოღვას ქ. № 39.

ექიმი ვ. მ. შიკანაძე

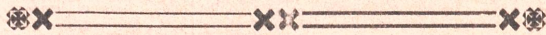
(თბილისის საქალაქო მკურნალი)
შინაგან სნეულებათა
დილით 12—1 ს., საღამოთი 5—6 ს.
კიროსის ქ. № 18.

ექიმი უ. ა. მიქელაძე

შინაგან და ბავშვთა ავადმყოფ.
საღამოთი 6—7 ს.
მიხეილის პროსპ., № 117. ტელეფ. 8—16

ექიმი ბ. ვ. ნათიფვილი

კანის, ვენერული და სიფილისის
დილით 11 $\frac{1}{2}$ —1 ს., საღამოთი 6—7 ს.
მონუმენტის ქუჩ., № 5. ტელეფ. 4—87.

ხელოვნურად _____ სამკურნალო და _____
_____ შეზავებული _____ ხილეულობის წყალი

მიტროფანე ლალიძე დ. ა. მ.

მზადდება საუკეთესო ხილეულის წვეწისაგან. წმინდა შა-
ქარით, კიმიურად გაწმენდილი მასალებისაგან, გამოხდი-
ლი და ნალული წყლით.

გამო და სუნი სააშური აქვს

ფირმა დაჯილდოვებულია წყლის საუკეთესო ღირსების-
თვის დიდი ოქროს და ვერცხლის მედლებით და ცნობი-
ლია სრულიად უვნებლად თბილისის გუბერნიის სამკურ-
ნალო მმართველობისაგან (№ 5792)

ქარხნები იმყოფება; თბილისში—გოლოვინის პროსპ.
№ 6, ტელეფ. № 4-11. ქუთაისში—პუშკინის ქ. № 5.
(20—11)

Воспоминанія
И
ХАРАКТЕРИСТИКИ
Г. М. ТУМАНОВА
№ 3-хъ вып. Цѣна кажд. вып. 75 к.
Складъ у автора, Барятинская № 6.
(5—5)

**პ. ვახტანგ ლაგაზიძის
სანატორიუმი**
პატარა-ცემში, ბაკურიანის გზაზე
ქალ-ვაჟთათვის 8—5 წლამდე
დაწვრილებით პირობები მსურველთ
გაეგზავნებათ ფოსტით მოთხოვნი-
ლებისათანავე.
მისამართი: თბილისი ექ. ვ. ლაგაზიძე
ვარისუბნის ქუჩ. № 9
(წ)